

M.F.AXUNDOV ADINA MİLLİ KİTABXANANIN MULTİKULTURALİZM SAHƏSİNDƏ INNOVATİV BİBLİOQRAFİK FƏALİYYƏTİ

Solmaz Sadiqova

*BDU, Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının dosenti,
tarix üzrə fəlsəfə doktoru
solmaz_bdu@mail.ru*

Инновационная библиографическая деятельность Национальной библиотеки им. М.Ф.Ахундова в области мультикультурализма

Резюме: В статье рассказывается об инновационной библиографической деятельности Национальной Библиотеки им. М.Ф.Ахундова в области мультикультурализма. Отмечается важность первичных ресурсов, а также роль вторичных ресурсов в предоставлении информации. Также подчеркивается важность электронной базы данных, названной как «Мультикультурализм в Азербайджане», которая организована в библиотеке.

Innovative bibliographic activity of National Library named after M.F.Akhundov in the field of multiculturalism

Abstract: The article talks about innovative bibliographic activity of National Library named after M.F.Akhundov in the field of multiculturalism. The importance of primary resources, as well as the role of secondary resources in the information providing are highlighted here. The importance of an electronic database named "Multiculturalism in Azerbaijan" that organized in library is underlined too.

Açar sözlər: M.F.Axundov adına Milli Kitabxana, multikulturalizm, innovativ bibliografik fəaliyyət, ilkin resurslar, ikinci dərəcəli resurslar.

Ключевые слова: Национальная библиотека им. М.Ф.Ахундова, мультикультурализм, инновационная библиографическая деятельность, первичные ресурсы, вторичные ресурсы.

Keywords: National Library named after M.F.Akhundov, multiculturalism, innovative bibliographic activity, primary resources and secondary resources.

Giriş

Tarixin bütün dövrlərində ölkəmizdə bu gün multikulturalizm adlandırdığımız sosial münasibətin mövcudluğu və davamlılığını şərtləndirən dinc birgəyaşayış ənənəsini, tolerantlıq, qarşılıqlı hörmət və ehtirama söykənən köklü münasibətləri örnək göstərə bilərik. Bunun nəticəsidir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 2016-cı ili Azərbaycanda “Multikulturalizm ili” elan edib.

“Multikulturalizm ili”ndə Azərbaycan Milli Kitabxanasının həyata keçirdiyi layihələr də çoxşaxəli və Azərbaycan multikulturalizm modelinin sistemli öyrənilməsi və təbliği baxımından əhəmiyyətli olmuşdur. Milli Kitabxana ölkəmizin müxtəlif regionlarında fəaliyyət göstərən mədəniyyət ocaqlarında, kitabxanalarda “Multikulturalizm ili”nə həsr olunmuş tədbirlər

keçirmişdir. Multi-kulturalizmə dair ədəbiyyatın toplandığı geniş kitab sərgisinin və “Multikulturalizm Azərbaycanın həyat tərzidir” mövzusunda daimi fəaliyyət göstərən guşənin yaradılması bu baxımdan təqdirəlayiqdir.

Məsələnin qoyuluşu

Məqalədə M.F.Axundov adına Milli Kitabxananın multikulturalizm sahəsində innovativ bibliografik fəaliyyətindən bəhs olunur. Bu sahədə kitabxanaya daxil olan ilkin resursların əhəmiyyətindən, eyni zamanda ikinci dərəcəli resursların informasiya təminatında rolu işıqlandırılmışdır. Kitabxanada təşkil olunmuş “Azərbaycanda multikulturalizm” adlı elektron məlumat bazasının əhəmiyyəti də vurğulanmışdır.

Vətəndaş cəmiyyətində multikultural inkişafın informasiya təminatında çap olunmuş ilkin sənədlərin mühüm rolu vardır (3).

M.F.Axundov adına Milli Kitabxanaya daxil olmuş ilkin mənbələrə misal olaraq "Multikulturalizm siyasəti: Din və Gender Dialoqunda" kitabını göstərmək olar. AMEA Fəlsəfə, Sosiologiya və Hüquq İnstitutunda "Politologiya və siyasi sosiologiya" şöbəsinin müdiri, fəlsəfə elmləri doktoru Rəna Mirzəzadənin müəllifi olduğu kitabın elmi məsləhətçisi professor İlham Məmmədzadədir.

Kitabda Azərbaycan siyasətşünaslıq elmində ilk dəfə olaraq multikulturalizm siyasəti, Qərb-Şərq mədəni müxtəlifliyi Din və Gender Dialoqunda təhlil olunub, tarixi inkişaf mərhələlərində cinslərarası münasibətlərə mədəni, mənəvi aspektdə nəzər yetirilib, qloballaşma zəminində gender siyasəti və din məsələləri işıqlandırılıb. Müəllif yüksək əxlaqi keyfiyyətlər xəzinəsi olan İslam dünyagörüşünü gender ölçülərini izləməklə, Şərqlə Qərb arasında yerləşən Azərbaycan məkanının özəl və özünəməxsus mənəvi dəyərlərini işıqlandırmaqla, Qərb-Şərq mədəni müxtəliflərindəki oxşar və fərqli cəhətlərini araşdırıb. Kitabda Multikulturalizm-Din-Gender Dialoqu "dünyasında" olan çarpazlaşma, qarşılaşma, bərabərləşmə, tarazlaşma, inteqrasiya və s. bu kimi qloballaşan proseslərdə həmin politoloji termin fenomenləri arasında olan "körpünü" və "savaşı" araşdırmağa cəhd edilir. Çoxrəngli mədəniyyətin yeni dünya mənzərəsində müxtəlif "çalarlarının" oxşar və fərqliliyi Dövlətlərin Siyasi "palitrasında" olan görünüşü və ya reallığı analiz olunur.

Digər ilkin mənbələrdən A.Həsənovun “Müasir şəraitdə Azərbaycanda dini-mədəni dəyərlərin inkişaf xüsusiyyətləri” adlı monoqrafiyası 2014-cü ildə 143 səhifədən ibarət çap olunmuşdur. M.Yaqubqızının “Azərbaycan folklorunda tolerantlıq və multikulturalizm: Şəki-Zaqatala bölgəsində yaşayan xalqların və etnik qrupların folklor örnəkləri əsasında” monoqrafiyası 2016-cı ildə “Elm və Təhsil” nəşriyyatında 184 səhifədən ibarət işıq üzü görmüşdür. İlkin mənbələrin çap olunması tələbatçıların informasiya təminatında və bibliografik resursların meydana gəlməsində mühüm rol oynayır.

2016-cı ildə nəşr sahəsində də xeyli iş görülmüşdür. Qəzet və sayt səhifələrində, ayrı-ayrı kitablarda, jurnal və toplularda multikulturalizm həm

elmi-nəzəri, həm tarixi, həm mədəni, həm bölgələr üzrə, həm də müasir siyasi-ictimai baxımdan sərf-nəzər edildi. BBMM tərəfindən “Azərbaycan multikulturalizminin ədəbi-bədii qaynaqları” adlı son dərəcə əhəmiyyətli kitab çap olundu. On əsrlik Azərbaycan ədəbiyyatı tarixindənən müxtəlif klassik şair və yazıçılarımızın müxtəlif əsərlərində, dastan və nağıllarımızda başqa dinin, başqa millətin nümayəndə və rəhbərlərinə hörmət dolu münasibət, sevgi və ehtiram sərgiləndiyi bu kitab artıq rus və ingilis dillərində də nəşr edilib.

2016-cı ildə “Multikulturalizm” adlı rüblük jurnalın nəşrinə də başlanıldı. Jurnal Azərbaycan multikultural dəyərlərinin dünyada, dünya təcrübəsinin isə Azərbaycanda yayılmasını nəzərdə tutur. Bu jurnal vasitəsilə Azərbaycan multikultural əhvalının enerjiyasının dünyaya yayılması prosesi gələn illərdə də davam edəcək (2, s.9).

M.F.Axundov adına Milli Kitabxananın multikulturalizm sahəsində innovativ biblioqrafik fəaliyyətindən bəhs edərkən qeyd etmək lazımdır ki, Tədbirlər Planının icrası ilə əlaqədar Milli Kitabxana Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi ilə birgə “Azərbaycan multikulturalizminin ədəbi-bədii qaynaqları” kitabının və “Multikulturalizm” jurnalının Bakıda, Ağcabədidə, Lənkəranda, Qubada, Gəncədə və respublikamızın digər regionlarında ictimaiyyət nümayəndələrinin iştirakı ilə təqdimat mərasimlərini keçirmişdir.

Problemin təhlili

M.F.Axundov adına Milli Kitabxananın hazırladığı “Azərbaycanda multikulturalizm” adlı fundamental biblioqrafik göstərici də bu əlamətdar hadisəyə həsr edilib(2).Layihənin rəhbəri Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Turizm Naziri, fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru Əbülfəs Qarayev, elmi redaktoru Azərbaycan Respublikasının Millətlərarası, Multikulturalizm və Dini məsələlər üzrə Dövlət müşaviri, akademik Kamal Abdullayev, ixtisas redaktoru və buraxılışa məsul professor, Əməkdar mədəniyyət işçisi Kərim Tahirov, rəyçilər fəlsəfə elmləri doktoru, professor Etibar Nəcəfov və Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin direktoru, professor Azad Məmmədov, redaktor Əməkdar mədəniyyət işçisi Gülzar Səfəraliyevadır. 504 səhifəlik biblioqrafik göstərici 2016-cı ildə çapdan çıxmışdır. Biblioqrafik göstəricidə 2016-cı ilin Azərbaycan Respublikasında “Multikulturalizm ili” elan edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı verilmişdir.Sərəncamda deyilir: “Tarixi İpək yolunda yerləşən Azərbaycan müxtəlif sivilizasiyaların qovuşduğu məkan olaraq, əsrlər boyu milli-mədəni rəngarənglik mühitinin formalaşdığı, ayrı-ayrı millətlərin və konfessiyaların nümayəndələrinin sülh, əmin-amanlıq, qarşılıqlı anlaşma və dialoq şəraitində yaşadığı diyar kimi tanınmışdır. Ölkəmizdə multikulturalizm artıq alternativ olmayan həyat tərzinə çevrilmişdir. Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin yaradılması müasir dövrdə respublikamızda gerçəkləşdirilən siyasətin tolerantlıq prinsiplərinə bu gün də sadıq qalmasının bariz nümunəsidir.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Sivilizasiyalar Alyansının 7-ci Qlobal Forumunun 2016-cı ildə Bakı şəhərində keçirilməsi barədə qərar qəbul edilməsi dünya ölkələrinin Azərbaycandakı multikultural mühitə olan münasibətinin real ifadəsidir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, Azərbaycanda multikulturalizm ənənələrinin qorunub saxlanması, daha da inkişaf etdirilməsi və geniş təbliğ olunması məqsədi ilə qərara alıram:

1. 2016-cı il Azərbaycan Respublikasında “Multikulturalizm ili” elan edilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının təkliflərini nəzərə alaraq, 2016-cı ilin Azərbaycan Respublikasında “Multikulturalizm ili” elan edilməsinə dair tədbirlər planını bir ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin”(1).

Biblioqrafik göstəricidə “Redaktordan” adlı yazı yer almışdır. Burada biblioqrafik göstəricinin quruluşu və axtarış imkanları haqqında məlumat verilir.

Biblioqrafik göstəriciyə Azərbaycan Respublikasının Millətlərarası, Multikulturalizm və Dini məsələlər üzrə Dövlət müşaviri, akademik Kamal Abdulla tərəfindən “Multikulturalizm Azərbaycanda həyat tərzi və dövlət siyasətidir” adlı geniş məqaləsi verilmişdir. Qeyd olunmuşdur ki, ölkə Prezidentinin 2014-cü ildə yaratdığı Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin də fəaliyyəti məqsədyönlü oldu. Bu Mərkəz ilin əvvəlindən bu günə qədər 15 xarici ölkədə – Portuqaliyada, İtaliyada, Almaniyada, Rusiyada, Gürcüstanda, İndoneziyada, Litvada, Polşada, Çexiyada, Bolqarıstanda, İsveçrədə və başqalarında, həmçinin 36 Azərbaycan universitetində “Azərbaycan multikulturalizmi” adlı fənnin tədrisini həyata keçirdi. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, əgər əvvəllər biz xarici universitetləri belə bir fənnin tədrisinin vacibliyinə inandırmağa çalışırıdıqsa, bu gün bizə həm artıq əlaqəqurduğumuz universitetlərdən, həm də tamamilə yeni universitetlərdən təkliflər gəlir. Azərbaycanı öyrənmək, onunla əlaqə yaratmaq istəyən xarici tədris ocaqlarının sayı semestrdən-semestrə artır. Bu, o deməkdir ki, həmin ölkələrin gənclərini ölkəmizə bağlayan xətlər möhkəmlənir. Həmin universitetlərin tələbələri Azərbaycan multikulturalizmini öyrənirlərsə, buna xüsusi həvəsləri varsa, deməli, Azərbaycanın tarixini, ədəbiyyatını, mədəniyyətini, etnoqrafiyasını, müasir siyasi-ictimai həyatını, Azərbaycan həqiqətlərini öyrənirlər. Əsas məqsəd bu tələbələrin Azərbaycana olan maraqlarını Azərbaycana olan sevgiyə çevirməkdir.

Biblioqrafik göstərici 5 hissədən ibarətdir: I hissə - Azərbaycançılıq ideologiyası – milli birliyin əsası kimi; II hissə - Milli-mədəni müxtəliflik, etnik qruplar – dili, mədəniyyəti və incəsənəti; III hissə - Tolerantlıq – Azərbaycanda dini etiqad azadlığının təmin edilməsi; IV hissə - Multikulturalizm Azərbaycanda həyat tərzidir; V hissə - Köməkçi göstəricilər.

Mövzuya uyğun olaraq ədəbiyyat bir neçə bölmə və ayrı-ayrı hissələr daxilində yarım bölmə altında qruplaşdırılmışdır. Bölmə və yarım bölmələrdə materiallar xronoloji prinsiplə, daxilə isə əlifba sırasına uyğun olaraq toplanmışdır. Vəsaitdən istifadəni asanlaşdırmaq məqsədilə sonda Azərbaycan, rus və ingilis dillərində müəlliflərin əlifba göstəricisi tərtib olunmuşdur. Biblioqrafik göstərici kitabxanaçı-biblioqraflar və geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Biblioqrafik göstəricidə milli birliyimizin əsasını təşkil edən, Ulu Öndər Heydər Əliyevin banisi olduğu azərbaycançılıq ideologiyasından başlayaraq, ölkəmizdəki etnik qrupların tarixinə, mədəniyyətinə, incəsənətinə, həmçinin nəzəri və praktik baxımdan tolerantlığa və multikulturalizmə aid 5560 adda ədəbiyyat öz əksini tapmışdır.

Nəticə

“Multikulturalizm ili” ilə əlaqədar Milli Kitabxananın həyata keçirdiyi layihənin son mərhələsində Azərbaycan Milli Kitabxanasının tərtib etdiyi “Azərbaycanda multikulturalizm” adlı oxucuya təqdim edilən biblioqrafik göstəricini xüsusi qeyd etmək lazımdır. İl ərzində ölkə ərazisində müvafiq mövzuya dair çap olunan ədəbiyyatı və il boyu keçirilən tədbirlər haqqında dövrü mətbuat səhifələrində və məcmuələrdə dərc olunan bütün materialları əhatə etməklə mövzuya dair 5560 mənbəni özündə əks etdirən bu fundamental biblioqrafiya kitabxana əməkdaşlarının gərgin əməyinin nəticəsidir.

M.F.Axundov adına Milli Kitabxanada “Azərbaycanda multikulturalizm” elektron məlumat bazası da yaradılmışdır. Elektron məlumat bazası Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin “Multikulturalizm Azərbaycanda həyat tərzidir” fikri ilə başlayır. Sonra Ana səhifə, Rəsmi sənədlər, Görkəmli şəxsiyyətlər Multikulturalizm haqqında, Heydər Əliyev Fenomeni və multikulturalizm, Nəşrlər, Azərbaycan milli kitabxanasının multikultural fəaliyyəti, Foto qalereya, Videofilmlər, Heydər Əliyev fenomeni və multikulturalizm. Bu bölmədə bir sıra müvafiq ədəbiyyatın biblioqrafik siyahısı da verilmişdir: Məsələn, Abdulla K. Azərbaycan multikulturalizminin siyasi banisi / Kamal Abdulla // Azərbaycan. – 2015. – 1 may. – S.3., Abdullayev K. Ulu öndər Azərbaycan multikulturalizminin banisidir // K. Abdulla // Azərbaycan. – 2014. – 23 iyul. – S7.Ağayev S. Heydər Əliyev şəxsiyyəti multikultural və tolerant dəyərlər işığında // 525-ci qəzet. – 2016. – 12 aprel. – S.5. və s. Növbəti bölmələr bu ardıcılıqla davam edir: Nəşrlər bölməsi, Multikulturalizm haqqında, Azsayılı xalqlar haqqında, Görkəmli şəxsiyyətlər multikulturalizm haqqında, Azərbaycan milli kitabxanasının multikultural fəaliyyəti. Elektron məlumat

bazasında yarım bölmələr də verilmişdir: Metodik və biblioqrafik nəşrlər və Kütəvi tədbirlər və s.

Multikulturalizmə həsr olunmuş haqqında bəhs etdiyimiz ilkin mənbələrin və biblioqrafik göstəricilərin tələbatçılarının informasiya təminatında mühüm rolu danılmazdır. “Azərbaycanda multikulturalizm” elektron məlumat bazasının yaradılması isə M.F.Axundov adına Milli Kitabxananın multikulturalizm sahəsində innovativ biblioqrafik fəaliyyətinin nəticəsidir.

Ədəbiyyat

1. 2016-cı ilin Azərbaycan Respublikasında “Multikulturalizm ili” elan edilməsi haqqında: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, 11 yanvar 2016-cı il//Azərbaycan.-2016.- 12 yanvar
2. Azərbaycanca multikulturalizm: biblioqrafiya /layih. rəhb. Ə.Qarayev; elmi red. K.Abdullayev; ixt. red. və burax. məsul K.Tahirov; rəy.: E.Nəcəfov, A.Məmmədov; red. G.Səfərəliyeva.- Bakı, 2016.- 504 s.
3. Sadıqova, S.A. Vətəndaş cəmiyyətində multikultural inkişafın informasiya təminatında ilkin resursların rolu // Mədəni müxtəliflik: Dünya və Azərbaycan / Beynəlxalq Elmi-praktik Konfrans, Bakı, 29 aprel 2016-cı il.- Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 2016.- S.90-91.
4. Yaqubqızı, M.Azərbaycan folklorunda tolerantlıq və multikulturalizm: Şəki-Zaqatala bölgəsində yaşayan xalqların və etnik qrupların folklor örnəkləri əsasında: monoqrafiya /Mətanət Yaqubqızı; elmi red. M.B.Əsgərov; ön sözün müəl.: M.B.Əsgərov, M.Ə.Mahmudov.- Bakı: Elm və Təhsil, 2016. - 184 s.